

572, 9. XII 1978), pročitao i zaboravio. Da na nju nisam naletio sada, tko zna bih li je više ikad vidio. Nema nikakve veze s kišom, iako je tužna, ali može poslužiti kao ilustracija teme o kojoj, evo, pokušavam pisati dok vani kiši.

*»Skliznu s jezika i u tami,
Riječi nekad tako drage,
Ko jabuke u zimskoj slami,
Venu samotne, stare, blage.«*

Mislim na riječi kojih više nema, na one koje se spremaju da odu, na one koje prisiljavamo da nestanu, na one koje smo tako nespretno likvidirali, da nisu mogle ni otići i na one koje nam, kao živi mrtvaci, ne daju mira ni u snu ni na javi.

*»Šta sada mrtve riječi misle,
U tamnilu o čenu snuju?
Oko svog se značenja stisla
I samo sebe same čuju.«*

O napola pokojnoj riječi učitelj sve smo već čuli, a bitno je da te riječi više nema u našoj školi. Zamijenjena je riječima nastavnik razredne nastave, pa sad više daci u ulici ne govore: »Pogledaj, to je moja učiteljica«, nego: »Pogledaj, to je moja nastavnica razredne nastave«. Negdje se otišlo i dalje, pa će se na ulici uskoro moći čuti: »Pogledaj, to je moj prosvjetni radnik«, a što će se još sve dogoditi, to ne zna ni milicija. Ali znaju žene u tramvaju! Od njih sam u srijedu, u četvorki, negdje između Radničkog sveučilišta »Moša Pijade« i Palače pravde, čuo da ubuduće neće biti ni škole.

— Ma nemoj, šališ se — rekla je starija.

— Ne žalim se. Istina je. Škole će biti, ali se više neće zvati škola, nego osnovna organizacija udruženog rada u odgoju i obrazovanju — objasnila je mlada.

Ako je to istina, a moglo bi biti, doći će vrijeme da će se umjesto pitanja: »Kakvu si školu završio?«, postavljati pitanje: »Kakvu si osnovnu organizaciju udruženog rada u odgoju i obrazovanju završio?«, a umjesto ponosne izjave: »Imam osam razreda škole«, čut će se: »Imam osam razreda osnovne organizacije udruženog rada

u odgoju i obrazovanju«. Umjesto obične i jednostavne rečenice: »Idem u školu«, govorit će se: »Idem u osnovnu organizaciju udruženog rada u odgoju i obrazovanju«, dok će se umjesto školskog prvenstva u šahu ubuduće održavati prvenstvo osnovne organizacije udruženog rada u odgoju i obrazovanju u šahu.

Ako je to istina, a moglo bi biti, dobit ćemo i jednu novu kraticu: OOURUOO, i jedan novi pridjev: oouruooovski (u značenju: školski), i jednu novu imenicu: oouruooovac (u značenju: onaj koji ide u osnovnu školu ili radi u njoj, tj. đak ili nastavnik). Uh, što ćemo sve dobiti! A sve za jednu tako običnu, jednostavnu riječ: škola!

Najprije učitelj, sada škola, a sutra će vjerojatno otići i riječ đak, da »ko jabuka u zimskoj slami, vene samotna, stara, blaga«. Što će ostati? Mnogo. Na primjer: nastavnik razredne nastave koji u osnovnoj organizaciji udruženog rada u odgoju i obrazovanju uči đaka (ili, u perspektivi, polaznika osnovne organizacije udruženog rada u odgoju i obrazovanju, oouruooovca). Gubimo malo, dobivam mnogo! A ipak se nekako loše osjećam. Da ne pada kiša, još bih pomislio da sam neraspoložen zbog riječi koje šaljemo u vječna lovišta.

Kad nismo zadovoljni sa stvarima, mijenjamo riječi; kad nismo zadovoljni s ljudima, mijenjamo riječi; kad nismo zadovoljni s odnosima, mijenjamo riječi; kad nismo zadovoljni sa životom, mijenjamo riječi; kad nismo zadovoljni sa sobom, mijenjamo riječi; kad nismo zadovoljni sa svijetom, mijenjamo riječi. Riječi su uvijek prve na udaru, jer nam se čini da je njih najlakše promijeniti. Pa kad želimo mijenjati školu, mi najprije promijenimo riječi. Umjesto da riječi pustimo na miru, a mijenjamo ono što one označavaju.

A kad promijenimo ono što riječi označavaju, promijenit će se možda i same riječi. Obratno ne ide. Reforma riječi ne znači i reformu onog što one označavaju! Naša je osnovna škola, na primjer, nekad bila pučka. Danas više nije, ali ona to nije prestala biti onda kad smo je preimenovali

u osnovnu, osmogodišnju školu, nego onda kad je dobila osam razreda i kad je prestala biti samo škola za puk.

Uostalom, sve se stalno mijenja, i riječi se mijenjaju, ali više opreza nikad ne škodi. Najprije promijenimo ono što riječi učitelj ili škola označavaju, a dalje ćemo lako. Možda će se tada pokazati da riječi ne treba ni mijenjati?*

Josip Pavičić

STOP ZA NON STOP

»Non stop« jedan je od nepotrebnih, ali prodornih nametljivaca što su se ugurali u naš jezik. To je engleski izraz, u Englesko-hrvatskom ili srpskom rječniku, Zagreb 1977, osmo izdanje, autori R. Filipović i suradnici, piše: »non-stop adj. rly & aero direktan, koji ne staje; neprekidan, bez stanke, koji ne prestaje; non-stop s rly direktan vlak, vlak koji ne staje«.

Ne zna se tko je započeo s tom divotom od izraza, ali najupadljivija su vrata i izlozi različitih dućana, gostionica, kavana, češljaonica. Neki na vratima ponosno ističu: Radimo non-stop! A to nije istina. Nadam se da im nitko nije povjerovao i pošao npr. u jedanaest navečer ili četiri ujutro nešto kupiti. (Prodavaonici »Lovac« u Varšavskoj ulici na svakom krilu ulaznih vrata velikim crvenim slovima piše samo NON STOP. Neka kupci pogađaju što to znači.) Drugi su iskreniji:

Radimo non-stop

7—20

Subotom 7—15

(»Iris«, Jurišićeva 10)

* Članak J. Pavičića objavljen je u Vjesniku 11. ožujka o. g. Objavljujemo ga u jeziku da naglasimo njegovu važnost jer govori o veoma značajnom problemu. Želimo time širiti svijest o ovakvim zatiranjima riječi jer ona nisu usmjerena samo protiv jezične naravi nego i protiv zdrave logike. Potrebno je da ove misli postanu općom svojinom kako takvih zatiranja ne bi bilo. Ur.

Radno vrijeme

non-stop

od 6,30—19,30

(»Slavija«, Jurišićeva 16)

Oni priznaju da noću ne rade, prema tome ipak rade s prekidom. Ali što će tu »non stop« kad raditi od 7 do 20 već samo znači raditi neprekidno, bez stanke u tom vremenu. Zar se obično radi s prekidom od 7 do 20? Ili možda hoće reći da drugi u radno vrijeme malo rade, pa malo ne, a oni eto, stalno. Znam, ljudi u dućanima s jednokratnim radnim vremenom žele naglasiti da posluju čitav dan, bez nekolikosatnog prekida iza podneva što ga imaju dućani otvoreni dvokratno, no to se kazuje samim podatkom, vrlo bitnim, o vremenu poslovanja pa je »nonstop« sasvim nepotreban.

Najsmješniji su natpisi kao:

Radimo neprekidno

NON 8 — 20 STOP

(»Rukotvorine«, Trg Republike 12)

Radno vrijeme bez prekida

Non-stop

7 —20 Subotom 7—14

(»Zagreb cipele«, Jurišićeva 24)

Dva je puta bespotrebno naglašeno da se u radnom vremenu stalno radi; netko ili ne zna točan smisao popularnog »non stopa« ili je to valjda obavijest za strance (kao što »Frizer za muške« u Maksimirskoj 5 ispod natpisa *radno vrijeme* ima u zagradi (*working hours*) da bi svi Englezi i Amerikanci koji se u njegovoj radnji žele očešljati odmah znali što znače brojke 7,30—19,30 ili 7,30—16). Očito je »non stop« postao vrlo privlačan simbol jer se masovno ugnijezdilo — gotovo u svakom drugom dućanu, često najvećim slovima. Čak mu se ni sve knjižare nisu oduprle, npr. »Mladost« u Gundulićevoj 7, Ilici 7, na uglu Petrinjske i Jurišićeve, »Naprijed« na Trgu Republike 15 i 17, »Znanje« na Trgu Republike 17 ... U našem angloljupcu Zagrebu nema dućana koji bez prekida posluje, tako je vjerojatno i u ostalim mjestima Hrvatske. Da i postoje, ne

bi se mogla podnijeti ta nezgrapnost na vratima. Ali ovako je izraz »non stop« i nepotreban i lažan.

Novine se uspješnije odupiru nepotrebnim tuđicama, ali kako ni lektori ne uspijevaju sve ispraviti, nađe se i u njima bisera. Tako Izbor broj 3/78. na 133. strani izvještava o jednom od besmislenih rekorda u dužini pričanja i tvrdi da je junak govorio od ponedjeljka do subote »... brbljajući non-stop s prekidom od sat i pol svakog dana za jelo, kupanje i brijanje«. Baš je uvjerljivo pričao *bez prekida s prekidom* od sat i pol svakog dana. A u svakodnevnom razgovoru slušamo kako je Marija non-stop zakašnjavala, Zlatko non-stop slušao predavanja, Ivica non-stop išao u kazalište, današnja mladež non-stop na dijeti, starci non-stop gledaju kroz prozor

itd., a umjesto non-stop trebalo bi reći stalno, redovito, uvijek, neprekidno, neprestano, često ...

U najnovijem izdanju Klaićevog Rječnika stranih riječi, Zagreb, 1978. piše: »*non stop* engl. (non-stop) neprekidan, koji ne prestaje; u novije vrijeme postaje imenica koja označuje dućan u kome se bez prekida posluje (kupiti u nonstopu); tako primijenjena i poimeničena, riječ dobiva i naš akcentat; *nōnstop*, 2. mn. *nōnstopā*; kod nas i kao prilog: neprekidno, neprestano, stalno, bez zastoja.« Ovo je samo objašnjenje, ali nikako potvrda — preporuka.

»Non stop« zaista se pretjerano proširio i zato ga treba obuzdati. Nadam se da će jednom posve nestati tako da u Rječniku stranih riječi bude označen kao arhaizam.

Zrinka Vuković

OSVRTI

JOŠ O IMENU MJESTA TIJESNO/TISNO

U Jeziku. XXIV, na str. 28. objavljen je člančić Danijela Dunkića pod naslovom *Tijesno ili Tisno?* Dunkić piše: »Za naziv Tijesno nikada se ne može reći da odražava narodni jezik, jer kad bi tako bilo onda ne bismo imali Tijesno nego Tisno. Ne smije se zaboraviti da se Tijesno nalazi u kraju čiste ikavštine i da u narodu i danas živi ikavski izgovor toga našeg malog 'mista'. Kad je nakon pobjede narodnog preporoda u Dalmaciji namjesto službenog talijanskog jezika uveden hrvatski, talijanski toponim *Stretto* postaje Tijesno (zapravo Tiesno, nap. A. C.), na isti način na koji je Spalato postao Splet. Ali dok se Split već nakon prvog svjetskog rata oslobodio Splieta, Tijesno je, na žalost, ostalo Tijesno do dana današnjega«.

Kao Tišnjjanin zahvalan sam uredništvu Jezika i D. Dunkiću na zauzimanju za ispravnost naziva mojeg mjesta. Člančić me je ponukao da o nazivu ovog našeg malog »mista« kažem javnosti nešto konkretnije i više.

Na crtežu iz 1567. godine, koji se nalazi u Muzeju grada Šibenika nalazimo najstariji hrvatski naziv »Tischno«. Naziv mjesta Tisno stoji na četrdeset i tri isprave napisane glagoljicom od 1603. do 1717. godine, od strane tišnjjanskih župnika glagoljaša. Tisnom ga nazivaju: fra Andrija Kašić Miošić (1759); Općina tišujanska u svom »Oznajenju, datom u Tisnom na 29. travna 1830« broj 328; zatim talijanski povjesničar Valentino Lago u svom djelu *Memorie sulla Dalmazia*. Na službenom pečatu pučke škole 1876. godine uz talijanski naziv stoji hrvatski naziv »Pučka učiona Tisno«, a Tisnom ga naziva i austrijski savjetnik Luigi Ma-